

CiNEDU

Ψηφιακή πλατφόρμα
κινηματογραφικών ταινιών για τα σχολεία

ΤΡΑΓΟΥΔΑ! ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΕΝΑΡΙΟ

ΔΟΜΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Για τη δομή και τα δομικά στοιχεία ενός τυπικού κινηματογραφικού σεναρίου έχουν προταθεί αρκετές προσεγγίσεις. Από την πιο λιτή τρίπρακτη δομή (προετοιμασία, σύγκρουση, λύση) του Σιντ Φιλντ (Syd Field) [Το σενάριο, Η τέχνη και η τεχνική (οι βάσεις της σεναριογραφίας), εκδ. Κάλβος], στην πιο σύνθετη πενταμερή δομική ανάλυση (εισαγωγικό γεγονός, επιπλοκές, κρίση, κορύφωση, λύση) του Ρόμπερτ ΜακΚι (Robert McKee) [Το σενάριο, Ουσία, δομή, ύφος και βασικές αρχές, εκδ. Πατάκης], σε ακόμα πιο σύνθετες προσεγγίσεις, που αναγνωρίζουν ακόμα περισσότερα βασικά δομικά στοιχεία σε κάθε κινηματογραφικό σενάριο.

Σε κάθε περίπτωση, η αριστοτελικής έμπνευσης προσέγγιση των τριών πράξεων είναι ένα αναλυτικό εργαλείο που σίγουρα μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο σινεμά. Σε κάθε ταινία μυθοπλασίας (που δεν φιλοδοξεί να ανατρέψει τους βασικούς αφηγηματικούς κανόνες ή δεν είναι πειραματική) μπορεί κανείς να διακρίνει:

- μια μικρή εισαγωγή, όπου μας συστήνεται ο κεντρικός ήρωας και κατανοούμε τον στόχο του
- ένα μεγάλο κεντρικό μέρος, όπου δημιουργούνται οι συγκρούσεις και ο ήρωας παλεύει να ξεπεράσει τα εμπόδια
- και ένα μικρό τελικό μέρος, όπου επιλύονται οι συγκρούσεις και δίνονται οι λύσεις, μαθαίνουμε τι πέτυχε και τι όχι ο ήρωας

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

Χαρακτήρας είναι τα ιδιαίτερα και ουσιαστικά γνωρίσματα ενός ανθρώπου, που τον κάνουν να ξεχωρίζει από τους άλλους. Είναι το σύνολο των έμφυτων και επίκτητων ιδιοτήτων καθώς και των μορφών συμπεριφοράς, με τις οποίες ο άνθρωπος πορεύεται στη ζωή του και αντιδρά στα ερεθίσματα του εξωτερικού κόσμου. Είναι ο τρόπος που ενεργεί ή κάνει αυτοκριτική για τις πράξεις του, σύμφωνα με ορισμένους και σταθερούς ηθικούς κανόνες.

Οι χαρακτήρες που πλάθονται σε ένα κινηματογραφικό σενάριο πρέπει να προκύπτουν από τις ανάγκες του έργου, να είναι χρήσιμοι για την εξέλιξη του μύθου, και να προωθούν την πλοκή και όσα θέλει να εκφράσει η ταινία. Ο χαρακτήρας πρέπει να έχει συνέπεια και συνοχή, να είναι σταθερός. Οποιαδήποτε μεταστροφή, αλλαγή ή ξέσπασμά του πρέπει να γεννιούνται από φανερές αιτίες. Ακόμη κι όταν ο/η ήρωας/ίδα έχει ασταθή χαρακτήρα, αυτός πρέπει να παρουσιάζεται με συνέπεια. Οι πράξεις και οι επιλογές των χαρακτήρων πρέπει να είναι επαρκώς αιτιολογημένες, ώστε ό,τι κάνει και λέει ο ήρωας/ίδα να φαίνεται πιθανό ή αναγκαίο. Τότε και μόνο ο κινηματογραφικός χαρακτήρας μπορεί να θεωρηθεί ολοκληρωμένος.

ΤΡΑΓΟΥΔΑ! ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΕΝΑΡΙΟ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

Ως γνωστόν, δεν έχουν όλοι οι χαρακτήρες μιας κινηματογραφικής ταινίας την ίδια βαρύτητα. Άλλοι είναι σε ρόλο πρωταγωνιστικό και σχεδόν όλα κινούνται γύρω τους, άλλοι είναι δευτερεύοντες αλλά η σημασία τους μπορεί να είναι καθοριστική για την εξέλιξη του μύθου, και άλλοι είναι περιφερειακοί τύποι-φιγούρες, που παρά τη μικρή έκταση του ρόλου τους μπορεί να προσθέτουν όμορφες πινελιές στο σενάριο της ταινίας.

ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ / ΡΙΑ

Συνήθως (αν και αυτό γνωρίζει πολλές εξαιρέσεις) κάθε κινηματογραφική ταινία έχει έναν κεντρικό χαρακτήρα, έναν πρωταγωνιστή ή πρωταγωνίστρια. Οι δικές του/της ανάγκες αποτελούν το αίτιο που κινεί τον μύθο, οι δικές τους συγκρούσεις περιμένουμε να δούμε πώς θα επιλυθούν, αυτοί αντιμετωπίζουν τα εμπόδια που θέλουμε να μάθουμε πώς θα τα ξεπεράσουν. Ο πρωταγωνιστικός ρόλος καταλαμβάνει τον περισσότερο χρόνο πάνω στην κινηματογραφική οθόνη και σχεδόν όλα περιστρέφονται γύρω του.

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΕΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ - ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ / ΡΙΑ

Βέβαια, ο κεντρικός χαρακτήρας κάθε ταινίας περιστοιχίζεται από δευτερεύοντες, που είναι -αν όχι εξίσου- σίγουρα πολύ σημαντικοί για το χτίσιμο της πλοκής. Σε αυτούς τους δευτερεύοντες χαρακτήρες συχνά εντοπίζεται ο/η ανταγωνιστής/ρια, που στέκεται ανάμεσα στον πρωταγωνιστή και την επίτευξη των στόχων του προσωποποιώντας το εμπόδιο και κινείται ηθικά στον αντίποδα του πρωταγωνιστή και ο/η βοηθός, που δίνει συμβουλές ή συμμετέχει στον αγώνα ενάντια σε έναν ανταγωνιστή, ωθεί την πλοκή οδηγώντας στη λύση του προβλήματος, συμβάλλει στη λύτρωση της ηρωίδας ή του ήρωα και μαζί των θεατών που έχουν ταυτιστεί μαζί της/του.

ΠΛΟΚΗ

Η πλοκή είναι ο τρόπος με τον οποίο αφηγείται ο σεναριογράφος την ιστορία του. Μια προσεγμένη πλοκή κάνει την ιστορία πιο ενδιαφέρουσα για τον θεατή. Υπάρχουν κάποια στοιχεία που -με τον έναν ή με τον άλλον τρόπο- αποτελούν κομμάτι της πλοκής του σεναρίου κάθε ταινίας μυθοπλασίας. Ας δούμε μερικά από αυτά.

ΤΡΑΓΟΥΔΑ! ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΕΝΑΡΙΟ

ΠΛΟΚΗ

ΣΤΟΧΟΣ / ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΚΗ

Σε κάθε σενάριο πολύ μεγάλη σημασία έχει ο στόχος που θέτει ο κεντρικός ήρωας. Άλλωστε, αυτό που παρακολουθούμε στη διάρκεια μιας κινηματογραφικής ταινίας είναι η προσπάθειά του να τον επιτύχει.

Μάλιστα, συχνά γίνεται η διάκριση ανάμεσα στον προφανή στόχο και τη βαθύτερη επιθυμία, που μπορεί να είναι συνειδητή ή και εντελώς ασυνείδητη. Προφανής στόχος και βαθύτερη επιθυμία μπορεί να σχετίζονται μεταξύ τους ή να ταυτίζονται. Πολλές φορές, όμως, μπορεί να είναι εντελώς αντικρουόμενα πράγματα. Και τότε ο ήρωας της ταινίας γίνεται τραγικότερος, αφού άλλο πράγμα κυνηγάει και άλλο είναι αυτό που πραγματικά έχει ανάγκη.

Αν ο θεατής δεν συναισθανθεί την ανάγκη του ήρωα ή της ηρωίδας, τότε οι πράξεις του/της δεν θα φαίνονται δικαιολογημένες και ως εκ τούτου δεν θα πείθουν, με αποτέλεσμα η ταινία να μην προκαλεί καμία συγκίνηση στον θεατή και να είναι αδιάφορη και βαρετή. Γι' αυτό σκηνοθέτες/ριες και σεναριογράφοι προσπαθούν πάντα να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για να κατανοήσει πλήρως και να νιώσει ο θεατής αυτή την ανάγκη του ήρωα ή της ηρωίδας ως βαθιά και απόλυτη.

ΕΜΠΟΔΙΑ / ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ

Βέβαια, σε ένα ενδιαφέρον σενάριο προκύπτουν συγκρούσεις και ξεπροβάλλουν εμπόδια στην προσπάθεια του ήρωα να πραγματώσει στόχους και επιθυμίες. Οι συγκρούσεις μπορούν να είναι άλλοτε εσωτερικές (όταν σκέψεις, συναισθήματα, ιδέες, στοιχεία του χαρακτήρα του ήρωα τον εμποδίζουν να φτάσει στους στόχους του) και άλλοτε εξωτερικές (όταν οι υπάρχουσες συνθήκες ή κάποιο άλλο πρόσωπο ή πρόσωπα τον παρεμποδίζουν απ' το να φτάσει εκεί που θέλει).

ΑΝΑΤΡΟΠΗ / ΔΡΑΜΑΤΙΚΟ ΑΠΡΟΟΠΤΟ

Το πράγμα, βέβαια, θα γινόταν βαρετό, αν η αφήγηση πήγαινε σταθερά σε μία κατεύθυνση, χωρίς να προκύπτουν γεγονότα που αλλάζουν καθοριστικά την πορεία των πραγμάτων, δημιουργώντας νέο ενδιαφέρον. Αυτά τα αφηγηματικά γεγονότα ονομάζονται ανατροπές ή δραματικά απρόοπτα. Το δραματικό απρόοπτο εμφανίζεται ξαφνικά, χωρίς να το περιμένει ο θεατής και αλλάζει την πορεία του μύθου. Εξυπακούεται ότι ανατροπή δεν σημαίνει αυθαιρεσία. Κάθε επιτυχημένη σεναριακή ανατροπή υπακούει στην αρχή «κατά το εικός ή αναγκαίον» (κατά πιθανή ή αναγκαία συνθήκη).

ΤΡΑΓΟΥΔΑ! ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΕΝΑΡΙΟ

ΠΛΟΚΗ

ΚΛΙΜΑΚΩΣΗ - ΚΟΡΥΦΩΣΗ

Τα αφηγηματικά γεγονότα, οι συγκρούσεις και οι ανατροπές ενός σεναρίου, χτίζουν κλιμακώσεις που οδηγούν σε στιγμές κορύφωσης. Οι κορυφώσεις μπορεί να είναι στιγμές συναισθηματικών εξάρσεων, τελικών αντιπαραθέσεων, αποκαλύψεων, συνειδητοποίησης της αλήθειας ή τόσα άλλα. Σίγουρα, πάντως, είναι στιγμές που οδηγούν σε επίλυση των συγκρούσεων εσωτερικών και εξωτερικών, στιγμές οι οποίες φέρνουν κοντά στη λύση της πλοκής ή και αποτελούν τη λύση της.

Το σενάριο στην ταινία "Τραγούδα"

Ερωτήσεις για συζήτηση στην τάξη, σε σχέση με την πλοκή του σεναρίου.

- Ποια είναι η ανατροπή που αλλάζει εντελώς την πορεία της ιστορίας στο "Τραγούδα"; Είναι αυθαίρετη ή προκύπτει μέσα στο πλαίσιο αυτού που ο Αριστοτέλης όριζε «κατά το εικός ή το αναγκαίο», δηλαδή ως κάτι αναγκαίο ή πιθανό; Περιγράψτε το δραματικό απρόοπτο κάποιας άλλης ταινίας που έχετε δει.
- Ποιες εσωτερικές και ποιες εξωτερικές συγκρούσεις βιώνει η Ζόφι; Τι την βοηθάει να τις ξεπεράσει;
- Πιστεύετε πως μπορεί να υπάρξει κινηματογραφική ταινία, στην οποία ο/η ήρωας/ίδα να μην έχει καμία ανάγκη να επιλύσει συγκρούσεις; Αιτιολογείστε την άποψή σας.
- Η αδυναμία του/της θεατή να προβλέψει την εξέλιξη της ιστορίας μιας ταινίας, είναι θετικό ή αρνητικό στοιχείο της ταινίας; Γιατί;
- Ποιο σημείο της ταινίας θα χαρακτηρίζατε ως κορύφωση; Πώς χτίστηκε η κλιμάκωση; Αναφέρετε μερικές χαρακτηριστικές στιγμές της ιστορίας.

Δραστηριότητα

> Ακολουθεί δραστηριότητα σε σχέση με το σενάριο και προτείνουμε ένα συγκεκριμένο πρότυπο, πάνω στο οποίο μπορείτε να εργαστείτε.

Εφαρμόστε το ίδιο πρότυπο και σε άλλες ταινίες που έχετε παρακολουθήσει.

Προετοιμάστε ένα δικό σας σενάριο κατασκευάζοντας τους δικούς σας βασικούς χαρακτήρες και χτίζοντας τη δική σας πλοκή με βάση αυτό το πρότυπο.

ΤΡΑΓΟΥΔΑ! ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΕΝΑΡΙΟ

Δραστηριότητα

Ποιος είναι ο πρωταγωνιστικός χαρακτήρας και ποιοι οι βασικοί δευτερεύοντες στην ταινία ; Δώστε μια σύντομη περιγραφή τους, ξεκινώντας από πιο εξωτερικά χαρακτηριστικά (φύλο, ηλικία, εμφάνιση, επάγγελμα) και προχωρώντας σε βασικά χαρακτηριστικά προσωπικότητας και συμπεριφοράς.

ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ / ΡΙΑ

όνομα :

περιγραφή :

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ / ΡΙΑ

όνομα :

περιγραφή :

ΒΟΗΘΟΣ

όνομα :

περιγραφή :

ΤΡΑΓΟΥΔΑ!
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΣΕΝΑΡΙΟ

Δραστηριότητα

Καταγράψτε τον βασικό στόχο της πρωταγωνίστριας και τα κυριότερα εμπόδια που δεν της επιτρέπουν να τον επιτύχει. Να διακρίνετε τις συγκρούσεις που βιώνει σε εξωτερικές και εσωτερικές.

	Στόχος / Δραματική ανάγκη
☐	
☐	
☐	
☐	
☐	

Εμπόδια / Συγκρούσεις	
εξωτερικές	εσωτερικές

ΤΡΑΓΟΥΔΑ! ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΕΝΑΡΙΟ

Δραστηριότητα

Σημειώστε με επιγραμματικό τρόπο τα γεγονότα που συμβαίνουν στην αρχή, τη μέση και το τέλος της ιστορίας.

αρχή

μέση

τέλος

ΤΡΑΓΟΥΔΑ!
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΣΕΝΑΡΙΟ

Δραστηριότητα

Ποιο στοιχείο της πλοκής θεωρείτε ότι λειτουργεί ως ανατροπή και ποια είναι η στιγμή της κορύφωσης;

ΑΝΑΤΡΟΠΗ / ΔΡΑΜΑΤΙΚΟ ΑΠΡΟΟΠΤΟ

ΚΟΡΥΦΩΣΗ

Το εκπαιδευτικό υλικό είναι παραγωγή του
Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου Ολυμπίας για Παιδιά και Νέους.

Δημιουργία / επιμέλεια υλικού :

Γιώργος Διδυμιώτης
Χαρά Καραγιαννάκη - Μιχάλογλου
Ζήνα Λεύκου - Παναγιώτου
Γιώργος Σπύρου